

Lokalna samouprava

Slobodan protok informacija

Civilno društvo

2018.

Sadržaj:

1. Akronimi	3
2. O projektu	4
3. O organizaciji	5
4. Metodologija istraživanja	6
5. Rezime	8
6. Šta je zakon?	11
7. Šta je administracija?	13
8. Zakon o pristupu javnim dokumentima	14
9. Nalazi istraživanja	16
10. Zaključci	26
11. Preporuke	28
12. Pitanja za istraživanje javnog mnjenja	30
13. Pitanja na intervjuiima sa lokalnim samoupravama	31
14. Pitanja na intervjuiima sa lokalnim medijskim kućama	32

AKRONIMI

1. IO - InstitucijaOmbudsmana (narodnogadvokata)
2. KRPP -Regulativna komisija za javne nabavke
3. NVO -Nevladina organizacija

O PROJEKTU

Projekat ima za cilj da podrži transparentnost i slobodan protok informacija u šest lokalnih samouprava sa većinskim srpskim stanovništvom, kroz istraživanja i zagovaranje lokalnih politika, kao i praćenje i jačanje tehničkih kapaciteta lokalnih nezavisnih medija. Specifičan cilj projekta je pružanje podrške istraživačkom novinarstvu u oblasti sveobuhvatnog praćenja aktivnosti lokalnih samouprava i transparentnosti, kroz poštovanje ljudskih prava i rodne ravnopravnosti. Potencijalni partneri u promovisanju rezultata i aktivnosti koje će biti implementirane, kao i ciljne grupe projekta su lokalni mediji: RTV Puls, RTV KIM, RTV Herc, GračanicaOnline.info, Medija centar Čaglavica i RTVGračanica. Kroz predložene aktivnosti, lokalni dijalog će biti unapređen, a partneri osnaženi i obučeni za preuzimanje odgovornosti u cilju efikasnijeg zagovaranja lokalnih politika kao i pojačanog učešća u procesu donošenja odluka i aktivnostima lokalnih samouprava.

O ORGANIZACIJI

Projekat implementiraju "Forum for Development and Multiethnic Collaboration/FDMC" i „Communication for Social Development/CSD“.

FDMC	CSD
<p>Organizacija „Forum for Development and Multiethnic Collaboration/FDMC“ je organizacija civilnog društva iz Gračanice koja za cilj ima promovisanje evropskih vrednosti i procesa evropskih integracija na Kosovu. FMDC je nezavisna, neprofitna organizacija koja promoviše razvoj civilnog društva, ljudskih prava i zajednica na demokratskim osnovama. FDMC sarađuje sa različitim etničkim grupama kroz konsultativne procese i aktivnosti. Glavna načela FMDC-a su: tolerancija, stvaranje partnerstva sa ostalim većinskim organizacijama, kao i ljudi/radnici, koji su glavna osnova i vrednost ove organizacije. Aktivnosti FDMC-a su usmerene ka osnaživanju NVO sektora, pružanjem tehničke podrške i informacija lokalnim samoupravama i građanima u sferi povezivanja, transparentnosti, promociji, zagovaranju javnih politika, umrežavanju NVO-a i koordinaciji NVO-a u zajedničkim projektima, kroz obezbeđivanje usluga, kao što je javno informisanje, dijalog i proces pomirenja zajednica na Kosovu.</p>	<p>NVO „Komunikacija za razvoj društva / CSD“ iz Gračanice je nepartijska, nezavisna, neprofitna lokalna organizacija, osnovana 2001. godine, sa glavnim ciljem da promoviše i radi na izgradnji civilnog društva, na razvoju omladine, na zastupanju prava osoba sa invaliditetom, na integraciji marginalizovanih grupa u društvo, na povezivanju lokalnih institucija i građana, kao i na promociji procesa povratka i dijaloga. Direktni korisnici aktivnosti CSD-a su manjinske zajednice, Srbi i Romi, omladina i osobe sa invaliditetom. Organizacija posebnu pažnju posvećuje razvijanju odnosa sa lokalnom zajednicom, koji počiva na razumevanju zajednice, svih njenih specifičnosti, ali i na uključivanju svih relevantnih učesnika u zajednicu (lidera, predstavnika lokalne samouprave, civilnog sektora).</p>

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Kako bismo stvorili jasnu sliku o transparentnosti u šest lokalnih samouprava sa većinskim srpskim stanovništvom, istraživanje je obuhvatalo tri segmenta: istraživanje javnog mnjenja, intervju sa visokim zvaničnicima lokalnih samouprava i intervju sa lokalnim medijskim kućama.

INTERVJUI SA VISOKIM ZVANIČNICIMA LOKALNIH SAMOUPRAVA.

Menadžerski tim projekta je u periodu od mesec dana obavio sastanke sa zvaničnicima lokalnih samouprava u svih šest opština: Gračanica, Novo Brdo, Raničevac, Parteš, Klokot i Štrpc.

Kako bi se izbegla situacija u kojoj se pozitivno prikazuje samo jedna strana, a nedostaci pripisuju drugim stranama, intervju su rađeni u različitim segmentima. Intervju sa tri zainteresovane strane su doprineli identifikaciji svih nedostataka u informisanosti građana u šest lokalnih samouprava.

INTERVJUI SA LOKALNIM MEDIJSKIM KUĆAMA

Osim informisanja o aktuelnim dešavanjima i zabavno informativnog programa, čime se lokalni mediji uglavnom bave, oni su i ključni faktor saradnje i informisanosti meštana o aktivnostima i donošenju odluka na nivou lokalnih samouprava. Nažalost, u svim opštinama ne postoje lokalni mediji i oni koji imaju informativni program. Od medija koji se bave informativnim radom na teritoriji Opštine Gračanica se izdvajaju: GračanicaOnline.info, RTV Gračanica, RTV KIM i Medija centar Čaglavica. Ove medijske kuće u najvećoj meri sarađuju i prate rad Opštine Gračanica, dok iz drugih opština dobijaju informacije iz različitih izvora. U Opštini Štrpc radi RTV Herc, a na teritoriji Pomoravlja radi samo RTV Puls, koja informiše meštane čak četiri opštine: Novo Brdo, Raničevac, Parteš i Klokot.

Poslednji i najvažniji segment istraživanja je javno mnjenje, intervju sa meštanima na teritorijama svih šest opština. Kreiran je upitnik sa ciljem da se dobiju odgovori koji bi prikazali što jasniju sliku o tome koliko su meštani informisani o radu lokalnih samouprava, koliko učestvuju u donošenju odluka i koliko su uopšte za to zainteresovani. Ispitano je 500 meštana u šest opština, a ukupan broj ispitanika je podeljen na osnovu broja stanovnika u svakoj opštini, tako da je na teritoriji Opštine Gračanica ispitano 175 osoba, na teritoriji Opštine Novo Brdo 105, na teritoriji Opštine Ranilug 55, na teritoriji Opštine Parteš 25, na teritoriji Opštine Klokot 40 i na teritoriji Opštine Štrpc 100 osoba. Na kraju ovog dokumenta su navedena pitanja u upitnicima, odnosno pitanja postavljana u intervjuima.

www.PSDgraphics.com

REZIME

Uvek se postavlja pitanje da li zbog neinformisanosti snosi krivicu onaj koji bi trebalo da informiše ili onaj koji bi trebalo da bude informisan? Kome se pripisuje veća odgovornost, da li onome koji treba da informiše jer nije našao adekvatan način da to učini ili onome ko nije zainteresovan da bude informisan? U našem slučaju, lokalne samouprave su one koje informišu javnost. Međutim, postoje prepreke koje treba prevazići uz adekvatne načine informisanja. Nije dovoljno samo ispuniti minimalnu zakonsku obavezu i reći: "Mi smo uradili sve po zakonu".

Možemo uzeti za primer nastavnika u školi koji decu uči o određenoj materiji. Da li nastavnik treba da nađe najbolji način kako bi decu zainteresovao za svoj predmet i informisao/naučio ih o toj materiji ili je tu samo da predaje ono što je po planu i programu? Na kraju godine, ako većina dece ima slabu ocenu iz njegovog/njenog predmeta, da li su samo deca kriva što nisu naučila ili dobar deo krivice pripada i nastavniku koji predaje taj predmet?

Neinformisanost i nezainteresovanost građana daje veliki prostor za manipulaciju i neadekvatnu informisanost, kako lokalnim samoupravama, tako i svim drugim javnim institucijama.

Većina lokalnih samouprava, pored svoje internet stranice za objavljivanje svih aktivnosti, veoma često se hvali (što i jeste za pohvalu ukoliko se ne zloupotrebljava) da koriste druga sredstva informisanja. Ta sredstva su: društvene mreže, oglasne table, preko predstavnika lokalnih saveta, lokalnih medija itd.

Ne mogu se sve lokalne samouprave svrstati u isti okvir, ali činjenica je da i pored većeg broja oglašivača, pojedine opštine plasiraju određene informacije samo na jednom oglašivaču koji se najmanje gleda, sluša ili čita. Ovim postupkom lokalna samouprava ispunjava zakonsku odredbu jer je oglas bio javan, ali je taj oglas realno bio sakriven od većine meštana.

Primera radi, najveći broj meštana koristi opštinsku fejsbuk stranicu kako bi se informisao o svim dešavanjima u svojoj zajednici jer je to najlakši i najbrži način da dođu do potrebnih informacija. Lokalna samouprava to poštuje i sve informacije postavlja na zvaničnu stranicu, ali isto tako i na fejsbuku, čak u većini slučajeva na fejsbuku ima više informacija. Međutim, ukoliko lokalna samouprava želi nešto da sakrije od većine građana, a u isto vreme da ispoštjuje zakon, određene informacije postavlja samo na službenu/zvaničnu stranicu.

Na osnovu intervjeta i istraživanja, uočeno je da lokalne samouprave koje nisu imale veće izmene u rukovodećem kadru prilikom promene vlasti, imaju mnogo bolji odnos sa meštanima i veću produktivnost od ostalih opština. Pojedine opštine prilikom promene vlasti menjaju većinu direktora upravljačkog tima i u tom slučaju odlaze rukovodioci koji imaju već stečeno znanje, a dolaze novi koji u većini slučajeva ne znaju dovoljno o svojim odeljenjima, a još manje o odnosima sa javnošću. Takvim potezima se lokalna samouprava vraća na početak i pravi iste, a nekada i veće greške u funkcionalnosti.

Na većinu pitanja upućenih visokim predstavnicima lokalnih samouprava dobili smo pozitivne odgovore (na kraju ovog dokumenta možete videti pitanja). Oni smatraju da su trenutno svi opštinski funkcioneri odgovorni, da su svi akti i pravilnici dostupni, da se u potpunosti poštuje zakon o informisanju građana itd. Za sve što nije baš u skladu sa zakonom, obično optužuju prethodnu vlast. Tu se vidi prednost opština koje nemaju koga da optuže ukoliko se rukovodeći kadar ne menja svake godine.

Sa druge strane, priča medija je malo drugačija. Zajedničko mišljenje obeju strana je da saradnja sa predstavnicima lokalnih samouprava zavisi od ljudi koji su trenutno na vlasti. Jedan deo lokalnih medijskih kuća ima bolju saradnju sa predstavnicima lokalne samouprave u prethodnim sazivima, a drugi deo ima totalno suprotan stav i bolju saradnju sa trenutnim sazivom. Većina medija smatra da lokalne samouprave imaju selektivne mere kada je u pitanju saradnja sa medijima. Kada je u pitanju cenzura, mediji smatraju da je skoro nema, ali da je veliki problem autocenzura koja sprečava objektivno izveštavanje.

Ono u čemu se slažu lokalne samouprave i mediji, jeste da je veliki broj građana nezainteresovan za bilo kakvo učešće u donošenju odluka, ukoliko ne postoji lični interes.

ŠTA JE ZAKON?

U svakom društvu su odnosi regulisani pravilima, bilo običajnim, usmenim ili pisanim. Čak su i u starim civilizacijama postojala pravila koja su se odnosila na društveno ponašanje iako je većina njih bila usko povezana sa religijom i verskim obredima. Bez pravnih i društvenih pravila, kojima se regulišu društvena dešavanja, ljudsko društvo bi se suočilo sa anarhijom i sukobima. Demokratska društva ne mogu da funkcionišu bez postojanja i primene pravnih normi.

Da bismo lakše razumeli zašto javne institucije treba da budu transparente i da pružaju informacije građanima, moramo se upoznati sa zakonom koji ih obavezuje na transparentnost i koja je uloga administracije.

Prvenstveno moramo znati šta je zakon i koja je njegova uloga...

ULOGA ZAKONA:

Zakon uređuje veliki broj funkcija u društvu koji, između ostalog:

- regulišu odnose među ljudima
- sprečavaju ponašanje koje se smatra opasnim po društvo
- primenjuju se i poštuju od strane države
- daju sigurnost građanima
- zavode red u društvu
- promovišu rad institucija

Za razliku od pravnih normi, moralne norme predstavljaju standarde, donete od strane većeg dela stanovništva u jednom društvu. Moralne norme nije odredila i donela država.

ŠTA JE ZAKON?

Zakon je skup pravila. Ta pravila su:

- Doneta od strane zakonodavnog organa
- Tu su da bi regulisala odnose između pojedinca i države
- Primjenjiva (izvršiva) su od strane države primenom sankcija (u slučajevima kršenja pravila)

DEFINICIJA ZAKONA?

Zakon predstavlja skup pravila koja regulišu ponašanje subjekata u društvu, usvojena i doneta od strane zakonodavnog organa.

ili

Skup pravnih normi koje regulišu određene, ali ne i sve odnose između lica u društvu (npr. država neće sankcionisati dete koje je prekršilo obećanje).

ŠTA JE JAVNA ADMINISTRACIJA/UPRAVA?

Javna administracija predstavlja skup organa i institucija koje vrše vlast, a obaveze su im određene ustavom. U stvari, ona izvršava administrativne postupke. Zbog mnoštva usluga koje su na raspolaganju građanima, a koje pružaju administrativne službe, veća je šansa da dođe do povrede propisa. Treba istaći da je ceo administrativni sistem zasnovan na zakonu i ustavu. Zbog toga se princip zakonitosti smatra jednim od osnovnih principa rada i aktivnosti administracije.

ADMINISTRACIJA

Administrativne odluke

Svi administrativni akti i odluke koje se odnose na građane, moraju da pokažu svoj cilj i da budu jasno obrazložene (moraju se navesti razlozi zbog kojih je doneta određena odluka). Pored pismene forme, odluke mogu biti donete i usmenim putem.

Administrativne odluke sadrže sledeće elemente:

- Naziv administrativnog organa koji donosi administrativnu odluku
- Ime strane/stranke kojoj se preko ovog akta obraća
- Objasnjenje činjenica, kao razloga zbog kojeg je doneta odluka
- Zakonsku osnovu odluke
- Objasnjenje sadržaja odluke
- Datum kada odluka stupa na snagu
- Po potrebi i pouka o pravnom leku (rok za podnošenje eventualne žalbe i kome se žalba upućuje nakon donete odluke, ukoliko stranka nije zadovoljna istom)
- Potpis ovlašćenog službenika

Pristup informacijama

Jedan od principa kojim se osigurava transparentnost administracije je pravo pristupa informacijama i javnim dokumentima. Drugim rečima, pravo pristupa informacijama omogućava građanima da imaju nesmetani pristup službenim podacima i drugim relevantnim informacijama, ukoliko zakonom nije drugačije uređeno. Ne smemo da zaboravimo da nema transparentnosti i efektivne primene prava ukoliko su građani lišeni prava pristupa tim informacijama. Osim toga, pristup informacijama isto tako predstavlja sredstvo kojim se vrši nadzor i kojim se proverava da li administracija radi pravilno i u skladu sa zakonom.

Na Kosovu je 2010.godine donet Zakon o pristupu javnim dokumentima(Zakon br. 03/L-215).

ZAKON O PRISTUPU JAVNIM DOKUMENTIMA

Ovaj zakon garantuje svakom fizičkom i pravnom licu, bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, nakon podnetog zahteva, pravo na uvid u dokumenta koje poseduju, izrađuju ili primenjuju javne institucije.

Zahtev za uvid u javna dokumenta se podnosi jedinici ili osobi koja je odgovorna za prijem i početno razmatranje zahteva. Svaka lokalna samo-uprava je dužna da ima jedinicu ili službenika za komuniciranje sa građani-ma.

Ukoliko javna institucija ne poseduje tražena dokumenta, a poseduje informaciju koji ih organ institucije poseduje, u obavezi je da u roku od pet dana podnese zahtev dotičnom organu institucije.

Lokalna samouprava je dužna da u roku od sedam dana od zvaničnog podnošenja zahteva stranke, odgovori na zahtev i doneće odluku o dozvoljavanju uvida u zatražena dokumenta ili odbijanju, pri čemu je obavezna da pismeno obrazloži stranci razlog potpunog ili delimičnog odbijanja.

Ukoliko zahtevane informacije ili dokumenta lokalna samouprava treba da traži od druge institucije ili organa ili se zahtevom traži nekoliko informacija ili javnih dokumenata, onda rok može biti produžen najviše do 15 dana. Ako ima potrebe da se rok produži, lokalna samouprava je u obavezi da u roku od osam dana obavesti stranku o toku i o razlozima produženja roka.

Odbijanje zahteva ili izostanak odgovora u zakonskom roku, smatra se kao negativan odgovor i tada podnositelj zahteva može pokrenuti postupak pred IO, sudom ili nekom drugom javnom službom, u skladu sa zakonom na snazi.

Sa druge strane, postoji i mogućnost da stranka bude odbijena ili da ne dobije svu traženu dokumentaciju ili informaciju. Ova mogućnost je takođe zakonski uređena.

Član 12. Zakona o uvidu u javna dokumenta kaže:

Ograničavanje prava na uvid u javna dokumenta se sprovodi proporcionalno i jedino u svrhu:

1. Zaštite nacionalne bezbednosti i zaštite međunarodnih odnosa;
2. Zaštite javne bezbednosti;
3. Sprečavanja istrage i gonjenja krivičnih aktivnosti;
4. Sprečavanja disciplinske istrage;
5. Sprečavanja inspekcije, kontrole i nadgledanja od strane javnih institucija;
6. Zaštite privatnosti i drugih legitimnih privatnih interesa;
7. Zaštite komercijalnih i drugih ekonomskih interesa;
8. Zaštite ekonomskih i monetarnih državnih politika;
9. Zaštite ravnopravnosti strana u sudskim postupcima i efikasnog upravljanja pravosuđa;
10. Zaštite sredine;
11. Zaštite diskusija unutar ili između javnih institucija u vezi sa razmatranjem nekog pitanja.

Zahtev može biti odbijen ukoliko je nejasan, odnosno ukoliko u zahtevu nije jasno naglašeno koji se dokument traži.

Postoji i Zakon o zaštiti ličnih podataka koji utvrđuje prava, odgovornost, načela i mere u vezi zaštite ličnih podataka. To je zakon br. 03/L-172

NALAZI ISTRAŽIVANJA

Kao što smo već napomenuli, istraživanje se radilo u tri segmenta: intervju sa opštinskim visokim zvaničnicima, intervju sa lokalnim medijskim kućama i ispitivanje javnog mnjenja. Terensko istraživanje i sam rad na sumiranju rezultata sprovodio se u periodu od septembra do decembra 2018. godine.

U ovom dokumentu ne želimo da tražimo krivca i nećemo prozivati bilo koga. Nadamo se da će se na osnovu kritike i navedenih propusta, odgovarajuća strana prepoznati i početi da radi na ispravljanju svojih grešaka. Takođe se nadamo da će ovaj dokument podstići sve ostale da rade na boljem protoku informacija, podizanju svesti građana i unapređivanju usluga koje svim meštanima mogu omogućiti kvalitetniji život i prosperitet.

Moramo se osvrnuti još jednom na činjenicu da svaka promena vlasti u lokalnim samoupravama, koja po automatizmu menja većinu rukovodećeg kadra, ima mnogo lošije rezultate i lošije odnose sa meštanima na teritoriji svojih opština, dok lokalne samouprave koje imaju na rukovodećim mestima duži niz godina jednu iskusnu strukturu, imaju bolje rezultate i bolje odnose sa meštanima.

Opštine

VS

Lokalni mediji

Lokalne samouprave

U razgovorima sa zvaničnim predstavnicima lokalnih institucija u ovih šest opština, došli smo do zaključka da zaposleni rade sve što je u njihovoј moći i što je po zakonu, kako bi lokalne samouprave bile potpuno transparentne i kako bi bile u mogućnosti da pruže najbolje moguće servise građanima. Nedostaci koji se u nekim opštinama javljaju, posledica su rada prethodne strukture vlasti ili uticaja centralnih institucija. Kada je reč o učešću građana u procesima donošenja odluka, problem je u nezainteresovanosti samih meštana.

Mediji

Sa druge strane, većina medija ima drugačije mišljenje. Lokalne samouprave imaju svoje zvanične internet stranice i objavljaju dosta informacija o aktivnostima, ali mediji smatraju da to nisu objektivne informacije jer veoma često, bolje rečeno skoro nikada, nezavisni mediji nisu obavešteni ili pozvani da prisustvuju tim aktivnostima. Ono što se očekuje od medija, jeste da prenesu vest o nečemu onako kako je opština to objavila. Mediji smatraju da to nisu objektivne vesti, jer nisu pozvani da isprate aktivnost i da pišu onako kako smatraju da bi trebalo, već pišu i izveštavaju onako kako im je nametnuto saopštenjima.

Sa treće strane, imamo 27% ispitanika koji se o radu lokalnih samouprava informiše preko medija, 35 % ne dobija nikakve informacije, dok se samo 20 % informiše preko zvanične internet stranice opština.

DA LI JE DONOŠENJE ODGOVARAJUĆIH AKATA, POSLOVNIKA I PRAVILNIKA DOVOLJNO TRANSPARENTNO I DOSTUPNO GRAĐANIMA?

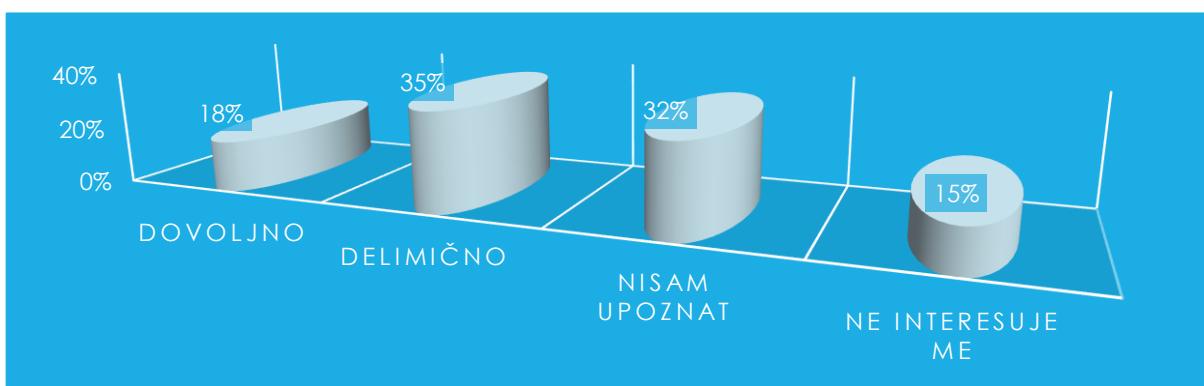
OPŠTINE

Svi akti i poslovnici se mogu naći na zvaničnim internet stranicama opština. Međutim, te stranice rade preko centralnih institucija i do početka ove godine je bilo dosta problema u njihovom funkcionisanju. U 2018. godini transparentnost je povećana. Neke opštine koriste i ostale mehanizme kako bi obaveštavali meštane o aktuelnim dešavanjima, kao što su fejsbuk stranice, oglasne table itd.

MEDIJI

U nekim segmentima, na ovo pitanje zaključci medija se razlikuju. Neke medijske kuće tvrde da opštine nisu transparentne, neke kažu da ne možemo kriviti samo lokalne vlasti jer postoji i velika nezainteresovanost meštana, dok treće pak tvrde da lokalne samouprave rade sve po zakonu i najbolje moguće. Ovakve stavove možemo povezati sa izvorima finansiranja.

NA PITANJE DA LI SMATRATE DA STE DOVOLJNO UPOZNATI SA RADOM VAŠE LOKALNE SAMOUPRAVE, U SVIH ŠEST OPŠTINA, SAMO 18% ISPITANIKA JE ODGOVORILO POTVRDNO.

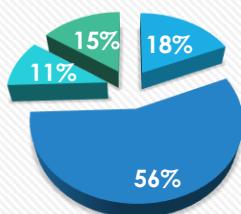
DA LI SU INFORMACIJE O BUDŽETU, ULAGANJIMA U KAPITALNE PROJEKTE I O JAVNIM NABAVKAMA DOSTUPNE GRAĐANIMA?

OPŠTINE

Opštine tvrde da se sve potrebne informacije nalaze na internet stranici, kao i da imaju nekoliko godišnjih rasprava o budžetu sa meštanima, kako piše i u zakonu. Dešava se i da bude organizovan veći broj javnih rasprava nego što je zakonom predviđeno, što je primer dobre prakse. Na internet stranicama se može naći plan javnih nabavki, dok sve ostale informacije o javnim nabavkama i kapitalnim investicijama lokalne samouprave ne mogu objavljivati jer to objavljuje KRPP, agencija na centralnom nivou vlasti, zadužena za pružanje takvih usluga.

NALAZI

Većina lokalnih samouprava kaže da jedino što se postavlja na internet stranicu lokalne samouprave, jeste plan nabavke, a sve ostale informacije se nalaze na internet stranici KRPP (Regulatorna komisija za javne nabavke), dok oni (lokalna samouprava), jedino mogu da postave link do te stranice. Ono što smo ustanovili tokom istraživanja jeste da plan javnih nabavki nemaju sve opštine, za šta okrivljuju prethodnu vlast. Zbog toga smo pogledali internet stranice nekih opština sa albanskim većinom. I pored toga što opštine sa albanskim većinom uglavnom ne poštuju Zakon o upotrebi jezika i što nismo mogli baš sve da razumemo, uspeli smo da primetimo da se na njihovim stranicama nalaze, ne samo planovi nabavki, već i svi pozivi, ugovori, procedure kao i izvršioci određenih usluga.

- Znam
- Ne znam
- Ne znam, iako sam pokušao/la da saznam
- Ne interesuje me

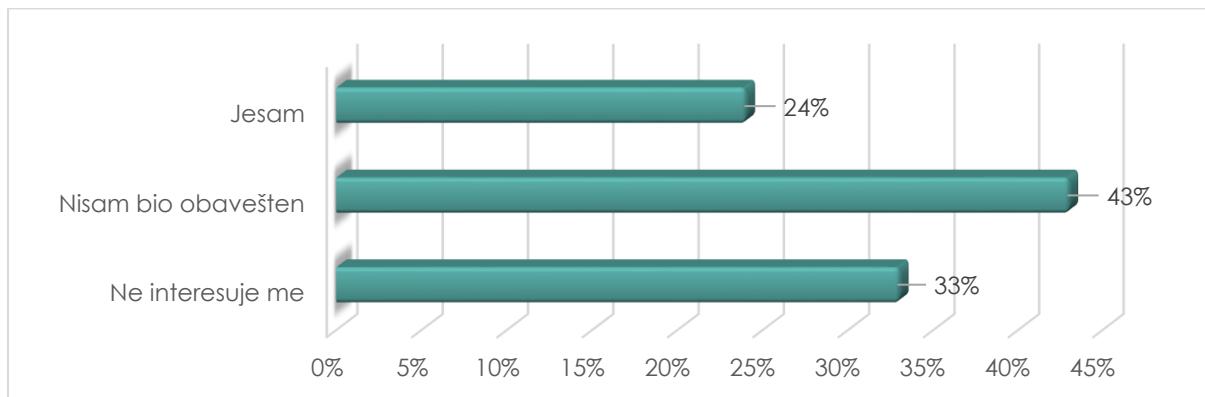
Sve funkcioniše kako treba, a 56% ispitanika ne zna koliki je budžet njihove opštine!

DA LI SU GRAĐANI SVESNI SVOJIH PRAVA U PRAĆENJU RADA LOKALNE SAMOUPRAVE?

OPŠTINE I MEDIJI

Na osnovu odgovora na ovo pitanje, zaključak je da se odgovori predstavnika lokalnih vlasti i lokalnih medija poklapaju. Iako jedni smatraju da rade dovoljno na informisanosti, a drugi misle da to nije tačno, obe strane zaključuju da građani nisu dovoljno zainteresovani niti informisani o radu lokalnih samouprava, ali nisu ni voljni da učestvuju u planiranju. Jedna malo oštrega konstatacija od strane medija, jeste da možda građani ne smeju da se uključe u određene aktivnosti, kako ne bi pokvarili odnose sa lokalnim liderima. Sami građani smatraju da mešanje u rad lokalnih samouprava može da ugrozi njihov trenutni ekonomski status ili neki drugi položaj u društvu, jer je većina zavisna od državnih struktura.

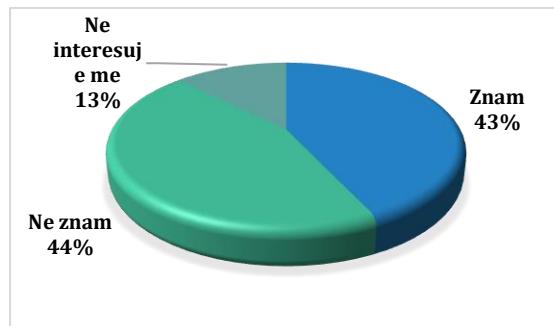
Na pitanje, da li ste ikada učestvovali na javnoj raspravi/debati, organizovanoj od strane vaše lokalne samouprave, 33 % je odgovorilo da ih to ne interesuje, a 43 % da nije bio/la obavešten/a o datumu i mestu održavanja. Šta se može zaključiti? Dakle, većina građana je neinformisana, a ne nezainteresovana.

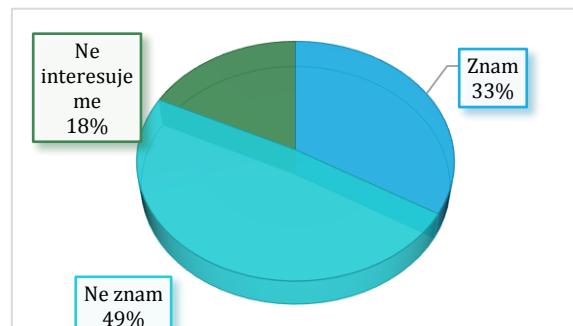

KOLIKO GRAĐANI I CIVILNO DRUŠTVO UČESTVUJU U PROCESU PLANIRANJA I DONOŠENJA ODLUKA ORGANA LOKALNE SAMOUPRAVE?

Da li znate koliko odbornika
ima vaša opština i ko su oni?

Da li vam je poznato ko su direktori
opštinskih odeljenja?

OPŠTINE

Predstavnici i službenici lokalnih samouprava pokušavaju da putem javnih debata podstaknu meštane da učestvuju u svim procesima. Nažalost, veoma malo meštana se odazove, pa se zaključuje da je nezainteresovanost velika. Opštine u saradnji sa lokanim savetima ili mesnim odborima daju prostora meštanima da preko ovih tela učestvuju u procesima donošenja odluka.

MEDIJI

Postoji učešće preko udruženja i NVO-a, ali nedovoljno. Učešća samih građana nema ili je nedovoljno i nevidljivo. Ipak, postoje mediji koji smatraju da je učešće civilnog društva onoliko, koliko im to pojedine lokalne samouprave dozvoljavaju. Što se tiče NVO-a, nema kontinuiranog praćenja rada lokalnih samouprava, jer nema kontinuiranog finansiranje NVO-a za takve aktivnosti.

PRISTUP JAVNIM DOKUMENTIMA

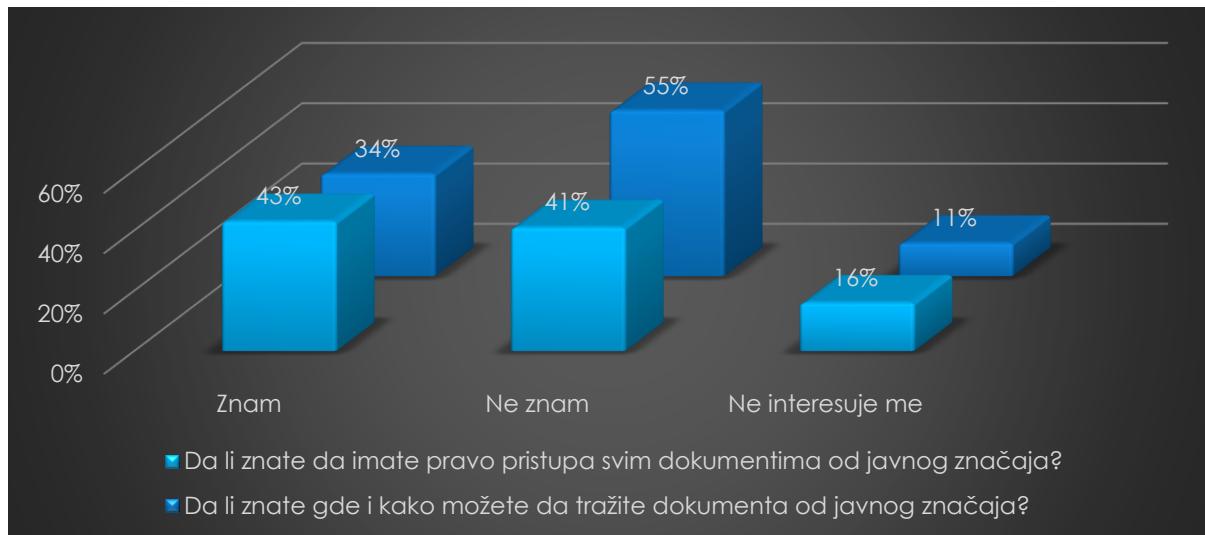
OPŠTINE

Veoma malo zahteva je podneseno od strane civilnog sektora i meštana za uvid u javna dokumenta. Na sve zahteve koji su podneseni, opštine su odgovorile u zakonskim okvirima.

MEDIJI

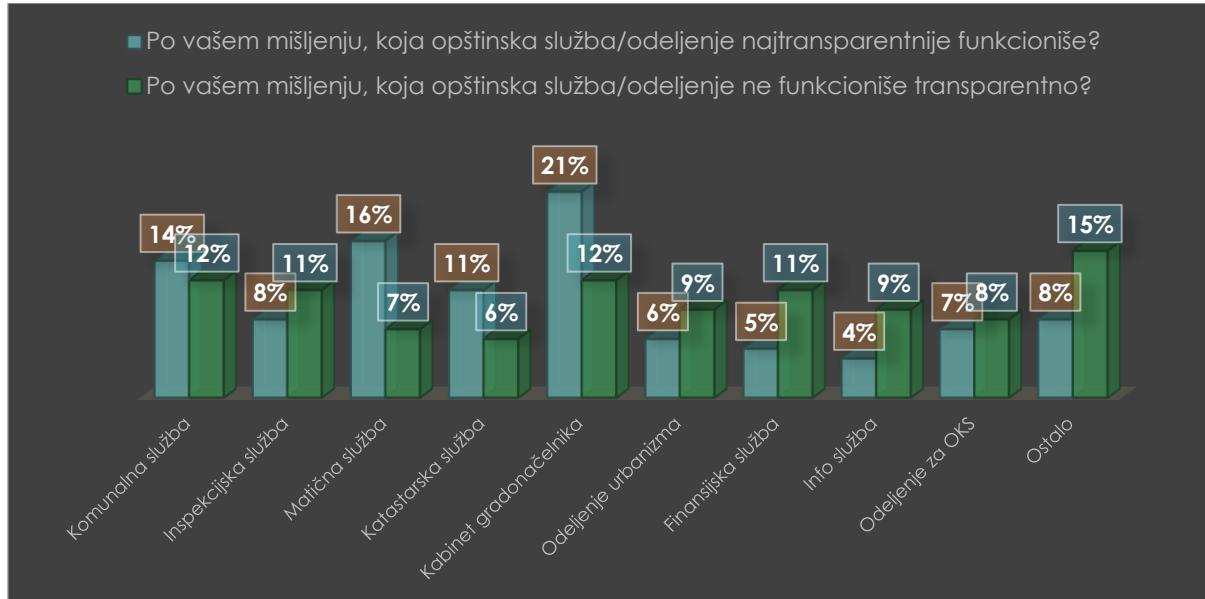
Dešavalo se da na zahtev za uvid u javna dokumenta, pojedini mediji nisu dobili nikakav odgovor. Postoje mediji koji su čak pokrenuli proces preko IO.

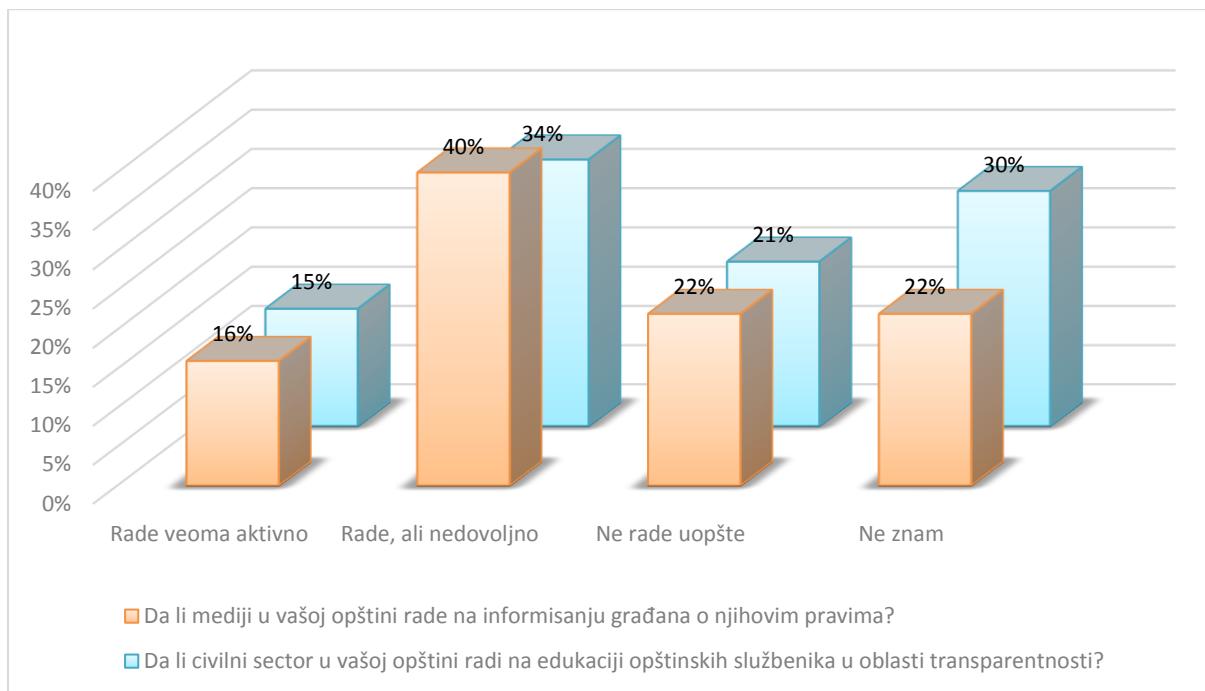
Istraživanje javnog mnjenja je pokazalo da je samo 16% meštana nezainteresovano, 43% ne zna da ima pravo na uvid u javna dokumenta, dok 34% zna da može uputiti zahtev za uvid u javna dokumenta.

U razgovorima sa meštanima ovih šest opština, ustanovili smo da je najveće poverenje u gradonačelnike. Kada je reč o najtransparentnijem odeljenju u opštini, meštani smatraju da je to kabinet gradonačelnika. Pored svih mogućih mehanizama koji se mogu iskoristiti

da bi se transparentnost lokalnih samouprava poboljšala, kao što su: centralne institucije, mediji, NVO-i, lokalni saveti i ostali, meštani smatraju da gradonačelnik može najviše doprineti boljoj informisanosti.

Naše analize pokazuju da meštani generalno nisu zadovoljni radom lokalnih medija i nevladinih organizacija. Procentualno je bolje i veće poverenje u civilni sektor nego što je u lokalne vlasti. Takođe, malo je veće poverenje u medije nego u NVO sektor. Polovina ispitanika smatra da civilni sektor radi na informisanosti građana, ali ne onoliko koliko bi trebalo. Civilni sektor bi trebalo da bude most koji spaja meštane i lokalne samouprave, kao i mehanizam koji bi trebalo svojim radom i nadgledanjem rada lokalnih samouprava da podstakne unapređenje transparentnosti.

MEDIJI

Nakon intervjuja sa lokalnim medijskim kućama koje rade na teritoriji ovih šest opština, zaključili smo da nemaju sve ista mišljenja o radu i saradnji sa lokalnim samoupravama.

„Smatramo da saradnja sa lokalnim samoupravama ne postoji i da one ne dozvoljavaju uvid u javna dokumenata, odnosno da se do javnih dokumenata dolazi veoma teško i samo preko neimenovanih izvora. Lokalne samouprave imaju selektivnu saradnju sa medijima, odnosno sa nezavisnim medijima ne sarađuju, ne daju nam izjave, niti intervjuje. Takođe, lokalne samouprave finansiraju samo medije koje drži pod kontrolom i koji su partijski poslušni.“

„Saradnja sa lokalnim samoupravama postoji samo onoliko koliko to opštinama treba. Na događaje pozivaju samo odgovarajuće medije, a ostalima šalju saopštenja nakon događaja. U nekim slučajevima, lakše je intervjuisati gradonačelnika nego direktora nekog odeljenja. Sa nekim opštinama imamo bolju saradnju, sa nekim slabiju, sa nekim opštinama je saradnja bila bolja u prethodnom sazivu, a sa nekim u ovom.“

„Ne možemo se požaliti na saradnju sa lokalnim samoupravama, za sada je odlična. Dobijamo sve informacije koje zatražimo i svi predstavnici opština se odazivaju na naše pozive. Smatramo da lokalne samouprave nemaju selektivne mere po pitanju saradnje sa medijima, već smatramo da mediji imaju selektivne mere u saradnji sa opštinama. To možemo zaključiti na osnovu prisustva ostalih medijskih kuća na aktivnostima organizovanih od strane lokalne samouprave. U većini slučajeva jedino su naši novinari na tim aktivnostima.“

Svi mediji se slažu da istraživačkog novinarstva nema u medijima na srpskom jeziku. Prvenstveno, ne postoji kadar, pa bi trebalo profilisati i izgraditi kapacitete novinara. U srpskim medijima, ne postoje novinari koji se bave jednom oblašću, svi sve rade, pa je tako nemoguće imati pravo istraživačko novinarstvo. Pored toga, potrebna su finansijska sredstva za rad, kao i oprema.

Z A K L J U Č C I

1. Istraživanje je urađeno u periodu od septembra 2018. do decembra 2018. godine, na teritorijama sledećih opština: Gračanica, Novo Brdo, Ranilug, Parteš, Klokot i Štrpcе.
2. Zabeležen je mali pozitivan trend u informisanosti meštana o funkcionalnosti njihovih lokalnih samouprava, njihovim pravima i uključenju u procese donošenja odluka, ali još uvek nedovoljan i ne na zadovoljavajućem nivou.
3. Meštani smatraju da gradonačelnik (predsednik opštine), ako hoće, može sve da promeni i unapredi. Generalno, meštani vide gradonačelnika svoje lokalne samouprave i zaposlene u njegovom kabinetu kao mehanizam koji rešava sve zahteve i kome se treba obratiti za svaki problem, zaobilazeći sve opštinske službe, zadužene za bilo koji resor.
4. Lokalne samouprave nemaju plan za unapređenje transparentnosti, kreiran na osnovu strukture stanovništva. Kako bi se meštani na najbolji mogući način upoznali sa radom lokalnih samouprava i ohrabrili da učestvuju u donošenju odluka i dokumenata, potrebno je kreirati plan unapređenja transparentnosti na osnovu strukture stanovništva. (Preko 50% ispitanika u istraživanju ima završenu srednju školu, što znači da moramo znati kako ovoj, ali i svakoj drugoj grupi meštana, dostaviti potrebne informacije na najpristupačniji način.)

-
5. Većina lokalnih samouprava, službenici i izabrani predstavnici, kada je u pitanju transparentnost, rade samo onoliko koliko je dovoljno da se ispunи mandat i da se ispoštuju minimalne zakonske obaveze. Neće biti pozitivnog pomaka, ukoliko ne preovlada stav da transparentnost nije samo zakonska, već i moralna obaveza lokalnih vlasti.
 6. Postoji selektivna saradnja sa svih strana (opštine-mediji-građani), što ne doprinosi prosperitetu lokalnih zajednica. Potrebno je prevazići lične nesuglasice i uspostaviti saradnju u cilju unapređenja kvaliteta života „običnih građana“, a kritike prihvati kao preporuke za bolji rad i funkcionalnost.
 7. Veliki broj meštana se informiše o aktualnim događajima, kao i o radu lokalne samouprave preko lokalnih medija. Iako su mediji mali i nedovoljno razvijeni, građani smatraju da su relativno nezavisni i da prilično realno izveštavaju. Lokalne vlasti bi, u cilju unapređenja transparentnosti i povećanja poverenja meštana u njihov rad, umesto selektivne, trebalo da ostvare saradnju sa svim lokalnim medijima.
 8. Odaziv lokalnih predstavnika vlasti na pozive medija i organizacija civilnog društva nije zakonski uređen, već je to njihova moralna obaveza prema građanima koji su glasali za njih. Neodazivanje predstavnika lokalnih vlasti na pozive bez objašnjenja, nepoštovanje je sopstvenih glasača.
 9. Sve lokalne samouprave organizuju javne skupove sa građanima, na kojima se planira i predstavlja budžet za sledeću fiskalnu godinu. Nažalost, veoma mali broj meštana prisustvuje tim skupovima. Takođe, predstavnici lokalnih samouprava (ne u svim opštinama) na javnim skupovima plan budžeta predstavljaju konfuzno i nejasno za „obične građane“, čime izazivaju njihovu još veću nezainteresovanost i pasivnost. Organizovanjem takvih javnih skupova, lokalna samouprava ispunjava svoje zakonske obaveze, ali radi isključivo po svom planu, jer nedostaju predlozi meštana, pa samim tim nema ni učešća građana u planiranju i odlučivanju.
 10. Što je veća nezainteresovanost meštana za rad lokalne samouprave, to su prisutniji loši lični odnosi, a što je veća selektivna saradnja, veća je mogućnost lokalnih samouprava da u svom radu poštuju samo minimalnu zakonsku obavezu. Svojom nezainteresovanosti, meštani, mediji i organizacije civilnog društva dozvoljavaju lokalnim samoupravama da manipulišu informacijama. Kada se prevaziđe lična netrpeljivost, kada civilni sektor i mediji pokažu da redovno prate rad lokalnih samouprava i kada veći broj meštana bude uključen u procese donošenja odluka, smanjiće se i mogućnost za manipulaciju i korupciju.

PREPORUKE

LOKALNE SAMOUPRAVE

1. Poboljšati saradnju sa lokalnim medijskim kućama bez selektivnih mera;
2. Obaveštavati medijske kuće o mestu i vremenu održavanja aktivnosti, kako bi se omogućilo objektivno izveštavanje;
3. Poštovati i primenjivati sve zakonske i moralne obaveze;
4. Strateški planirati saradnju sa civilnim društvom u cilju unapređenja transparentnosti;
5. Prilagoditi načine informisanja strukturi stanovništva;
6. Napraviti plan informisanja na osnovu strukture stanovništva;
7. Rad skupštinskih odbornika približiti građanima, ali i promovisati njihov rad i mandat kroz redovne planske aktivnosti i eventualni prenos sednica uživo;
8. Upoznati meštane sa funkcionisanjem i nadležnostima svakog odeljenja i njihovih direktora radi razumevanja raspodele odgovornosti unutar lokalnih samouprava;
9. Zbog većeg učešća građana i njihovog doprinosa u kreiranju budžeta, javne debate o planiranju budžeta učiniti jasnim i nedvosmislenim;
10. Pored gradonačelnika, svi direktori odeljenja i ostali predstavnici lokalnih samouprava se moraju odazivati na pozive medija i NVO-a, kako bi se unapredila transparentnost i povećalo poverenje meštana u njihov rad;
11. Stvoriti uslove za saradnju svih nivoa lokalnih vlasti sa medijima i organizacijama civilnog društva, bez selektivnih mera;

MEDIJI I ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA

1. Profesionalno pratiti rad lokalnih samouprava, ukazivati na propuste i nepoštovanje zakonskih i moralnih obaveza;
2. Unaprediti međusobnu saradnju i povećati uticaj civilnog društva i medija na rad lokalne samouprave;
3. Ponuditi lokalnim samoupravama adekvatne obuke službenika u različitim oblastima (tehnička obuka službenika, odnos prema strankama, pristup informacijama i sl.);
4. Osmisliti kreativne i inovativne načine kojima bi se osnažila komunikacija i saradnja lokalnih samouprava, organizacija civilnog društva i građana;
5. Raditi na podizanju svesti meštana o njihovima pravima na informisanost i mehanizmima uključenja u procese donošenja odluka;
6. Raditi na osnaživanju civilnog društva i obezbediti adekvatne obuke i sredstva za nadgledanje institucija kao i za novinarsko istraživanje, u cilju smanjenja mogućnosti zloupotrebe položaja predstavnika lokalnih i centralnih vlasti;

GRAĐANI

1. Pratiti rad svojih lokalnih samouprava, zaposlenih i izabranih predstavnika;
2. Uključiti se aktivno u planiranje budžeta i izradu plana javnih nabavki lokalne samouprave, u cilju opštег dobra;
3. Neprekidno ocenjivati rad svoje lokalne samouprave, uposlenika i izabranih predstavnika i pokazivati svoju zainteresovanost za njihov rad;
4. Stavljati primedbe na rad i odluke lokalnih samouprava;
5. Prijavljivati zloupotrebu službenog položaja lokalnih predstavnika i zaposlenih u lokalnim samoupravama (ukoliko postoje validni dokazi);
6. Saradivati sa nevladinim organizacijama i medijama u cilju upoznavanja sa svim dešavanjima u opštini, kao i planiranim aktivnostima i ulaganjima;

PITANJA ZA ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNJENJA

1. Koji je vaš nivo obrazovanja?
2. Da li ste zaposleni?
3. Da li izlazite na izbore?
4. Odakle dobijate informacija o radu vaše lokalne samouprave?
5. Da li smatrate da ste dovoljno upoznati sa radom vaše lokalne samouprave?
6. Ukoliko nema dovoljno informacija o radu vaše lokalne samouprave, šta mislite, zbog čega?
7. Da li znate ko su i koliko odbornika ima vaša Skupština opštine?
8. Da li vam je poznato ko su direktori opštinskih odeljenja?
9. Da li znate da možete prisustvovati sednicama SO?
10. Da ste ikada učestvovali na javnoj debati/raspravi, organizovanoj od strane lokalne samouprave?
11. Koliko ste zadovoljni napretkom rada vaše opštine, od formiranja do danas?
12. Po vašem mišljenju, koja opštinska služba/odeljenje, najtransparentnije funkcioniše?(možete dati dva odgovora)
13. Po vašem mišljenju, koja opštinska služba/odeljenje ne funkcioniše transparentno? (možete dati dva odgovora)

PITANJA NA INTERVJUIMA SA LOKALNOM SAMOUPRAVOM

1. Da li su zaposleni i legitimno izabrani organi lokalne samouprave (gradonačelnik, odbornici, članovi odbora, direktori i radnici opštinskih odeljenja), dovoljno odgovorni na svojim funkcijama (radnim mestima)?
2. Da li je donošenje odgovarajućih akata, poslovnika i pravilnika dovoljno transparentno i dostupno građanima? Kako?
3. Da li su informacije o budžetu, kapitalnim ulaganjima i o javnim nabavkama dostupne građanima?
4. Koliko lokalna samouprava poštuje Zakon o pristupu informacijama od javnog značaja?
5. Da li opština poštuje administrativne rokove kada su u pitanju zvanični lični i zahtevi građana za dobijanje informacija od javnog značaja?
6. Da li su građani svesni svojih prava u praćenju rada lokalne samouprave?
7. Koliko građani i civilno društvo učestvuju u procesu planiranja i donošenja odluka organa lokalne samouprave?
8. Na koji način se građani upoznaju sa radom lokalne samouprave?
9. Da li i kako organi lokalne samouprave između dva izborna ciklusa dobijaju povratne informacije o tome koliko su građani zadovoljni njihovim radom?
10. Od samog osnivanja opštine pa do danas, da li ima napretka u transparentnosti lokalne samouprave i poštovanju zakona o administrativnim rokovima?
11. Da li transparentnost lokalne samouprave zavisi od političke partije na vlasti u tom trenutku ili napredak u transparentnosti i administrativnim rokovima zavisi isključivo od civilnih službenika?

PITANJA NA INTERVJUIMA SA LOKALNIM MEDIJSKIM KUĆAMA

1. Da li i u kojoj meri postoji saradnja predstavnika lokalne samouprave sa medijama kada je u pitanju transparentnost?
2. Na koji način dobijate/dolazite do dokumenata od javnog značaja?
3. Koliko je opština transparentna u implementaciji svojih aktivnosti i projekata?
4. Da li je donošenje odgovarajućih akata, poslovnika i pravilnika dovoljno transparentno i dostupno građanima?
5. Da li lokalna samouprava selektivno sarađuje sa medijima?
6. U kojoj meri mediji realno izveštavaju o aktivnostima lokalne samouprave?
7. Da li se lokalni mediji u srpskoj zajednici bave istraživačkim novinarstvom?
8. Da li i u kojoj meri lokalna samouprava finansira medije? Ako postoji takvo finansiranje, da li je to više u korist političkih partija ili u korist bolje transparentnosti?
9. Da li postoji cenzura i autocenzura u radu lokalnih medija?
10. Kakav je odziv zvaničnika lokalne samouprave na poziv medija?
11. U kojoj meri vaš rad utiče na informisanost građana i da li vaš rad pomaže u podizanju svesti građana kada je u pitanju transparentnost i mogućnost učešća u procesima donošenja odluka?
12. Da li su informacije o budžetu, kapitalnim ulaganjima i o javnim nabavkama, dostupne građanima?
13. Da li su građani svesni svojih prava u praćenju rada lokalne samouprave?
14. Koliko građani i civilno društvo učestvuju u procesu planiranja i donošenja odluka organa lokalne samouprave?
15. Na koji način se građani upoznaju sa radom lokalne samouprave?
16. Po vašem mišljenju, šta je lokalnim medijama potrebno kako bi podigli kapacitete u oblastima profesionalnog, istinitog, nepristrasnog i pravovremenog izveštavanja, kao i istraživanja?

I Z V O R I

- Zvanične internet stranice lokalnih samouprava
- Intervjui sa predstavnicima lokalnih vlasti u šest opština: Gračanica, Novo Brdo, Ranilug, Klokot, Parteš i Štrpce
- Intervjui sa predstavnicima lokalnih medijskih kuća: RTV Gračanica, RTV KIM, GračanicaOnline.info, Medija centar Čaglavica, RTV Puls i RTV Herc.
- Istraživanje javnog mnjenja na uzorku od 500 ispitanika, na teritoriji šest opština
- Zakon-uvid u javna dokumentima 03-L-2015
- Administrativna uputstva
- CSD i FDMC publikacije i istraživanja

Naslov

Slobodan protok informacija

Priredili

Oliver Vujović CSD

Dejan Radivojević FDMC

Materijal

Istraživanje javnog mnjenja

Intervjui sa lokalnim samoupravama

Intervjui sa lokalnim medijima

Lektor

Anđelka Ćup

Izdavač

Forum for Development and Multiethnic Collaboration - FDMC

Communication for Social Developemtn (CSD)

Tiraž

200 primeraka

Gračanica, 2018.

Lokalna samouprava

Slobodan protok informacija

Civilno društvo

"Ovaj projekat je finansiran preko granta Američke Ambasade u Prištini. Mišljenja, stavovi i zaključci ili preporuke sadržane ovde, pripadaju autoru(ima) i ne izražavaju neophodno stavove State Departmenta."